

PAPER DETAILS

TITLE: Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teskilatinin Yeri ve Önemi

AUTHORS: Bilal TUNÇ, Meryem CANBAY

PAGES: 3884-3898

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1995823>

[itobiad], 2021, 10 (4): 3884-3898

**Makedonya'daki türklerin özgürlük mücadelesinde yücel
teşkilatının yeri ve önemi**

The place and importance of the yücel organization in the
freedom struggle of the turks in macedonia

Bilal TUNÇ

**Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çecen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih
Bölümü**

**Assoc.Prof., A.Ibrahim Cecen Univ. Faculty of Arts and Sciences
Department of History**

btunc@agri.edu.tr / 0000-0001-5361-8494

Meryem CANBAY

**Yüksek lisans öğrencisi. Ağrı İbrahim Çecen Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü**

Graduate Student, A.Ibrahim Cecen Univ. Institute of Social Sciences

mrym123cnby@gmail.com / 0000-0002-0777-029X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 26.09.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 11.12.2021
Yayın Tarihi / Published	: 31.12.2021
Yayın Sezonu	: Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season	: October-November-December

Atıf/Cite as: Tunç, B. & Canbay, M. (2021). Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (4) , 3884-3898 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/66167/1001064>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

Öz

Günümüzde dünya genelinde çok sayıda Türk devletleri ve Türk toplulukları bulunmaktadır. Bu kapsamda, Türk topluluklarının yaşadığı yerlerden birisi de Kuzey Makedonya'dır. Bilindiği üzere, uzun yıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalan Makedonya'da ciddi bir Türk varlığı ve kültürü oluşmuştur. Bu nedenle Türk tarihinde Makedonya coğrafyası önemli bir rol oynamaktadır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetinin bitmesinden sonra burada Türklerin sayısı çok önemli bir oranda azalmıştır. Bilhassa Doğu Makedonya yaşayan Türk vatandaşlarının önemli bir yekûnu, Batı Makedonya coğrafyasında ise hem Türklerin hem Arnavutların önemli bir sayıda olanları Türkiye'ye göç etmiştir.

Makedonya'dan göç etmeyerek burada kalan Türkler ise Milli kimliklerini korumak için ciddi bir biçimde özgürlük mücadeleleri vermişlerdir. Bu özgürlük mücadelelerinin içerisinde çalışma konumuz olan Yücel Teşkilatı önemli bir yeri bulunmaktadır. Osmanlı'dan ayrıldıktan bir süre sonra Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'ne bağlanan Makedonya'da Türklerin milli kimliğini asimile etmeye yönelik birtakım uygulamalar olmuştur. Bunun farkına varan Türkler tarafından kurulan Yücel Teşkilatı, Makedonya'da asimilasyona ve komünizme karşı faaliyet sürdüren ilk Türk örgütü olmuştur.

Yücel Teşkilatı'nın kurulmasında, 29 Kasım 1945 tarihinde kurulmuş olan Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin, ülke genelinde yaşayan halklara komünizmi zorla kabul ettirmeye çalışması önemli bir etken olmuştur. Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin bu uygulamasına başta Makedonya'da yaşayan Türkler olmak üzere Müslümanların büyük bir bölümü karşı çıkmıştır. Yani buradaki halk, Türk ve Müslüman kimliğini korumak için ciddi bir mücadele vermek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda 1945 yılında kurulan Yücel Teşkilatı, Türk halkının milli kimliğini asimilasyon politikalarına ve komünizme karşı korumak amacıyla faaliyetler yürüten gizli bir cemiyet olarak ortaya çıkmıştır. Makedonya'daki Türk gençleri ve eşrafı tarafından Türklük ve Türkiye aşkı ile kültürel faaliyet göstermek amacı ile kurulmuş olan Yücel Teşkilatı üyeleri, milliyetçi muhafazakâr çizgide Türkleri örgütlemeye çalışmıştır.

"Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi" adlı makalenin hazırlanmasındaki temel amaç, Makedonya'daki Türklerinin Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin komünist politikalarına karşı ve haklarını elde etmek amacıyla vermiş olduğu özgürlük mücadelelerinin tanınmasında etkin bir rol oynayan Yücel Teşkilatı hakkında ayrıntılı bilgileri ortaya çıkarmaktır. Bu makale, arşiv belgelerinden, ulusal gazetelerden ve telif eserlerden istifade edilerek oluşturulacaktır. Ayrıca adı geçen çalışma, nitel bir makale bildirisi olup; bu makalede veriler, doküman analizi tekniği kullanılarak elde edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Komünizm, Makedonya, Mücadele, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti, Yücel Teşkilatı.

The Place and importance of the Yücel Organization in the Freedom Struggle of the Turks in Macedonia

Abstract

Today, there are many Turkish states and Turkish communities around the world. In this context, one of the places where Turkish communities live is North Macedonia. As it is known, there was a serious Turkish presence and culture in Macedonia, which was under the rule of the Ottoman Empire for many years. For this reason, the geography of Macedonia plays an important role in Turkish history. However, with the end of the rule of the Ottoman Empire, there was a significant decrease in the number of Turks here. Especially the majority of Turks in East Macedonia and a large part of both Turks and Albanians in West Macedonia were immigration to Turkey.

The Turks, who did not immigrate from Macedonia and stayed here, seriously struggled for freedom to protect their national identity. The Yücel Organization, which is our subject of work, has an important place in these freedom struggles. In Macedonia, which was joined to the Socialist Federal Republic of Yugoslavia for a while after leaving the Ottoman Empire, there were some practices to assimilate the national identity of the Turks. The Yücel Organization, which was founded by the Turks who realized this, became the first Turkish organization to continue its activities against assimilation and communism in Macedonia.

The efforts of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which was established on November 29, 1945, to impose communism on the peoples living throughout the country, was an important factor in the establishment of the Yücel Organization. A large part of Muslims, especially Turks living in Macedonia, opposed this practice of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. In other words, the people here had to put up a serious struggle to protect their Turkish and Muslim identity. In this context, the Yücel Organization, founded in 1945, emerged as a secret society carrying out activities to protect the national identity of the Turkish people against assimilation policies and communism. The members of the Yücel Organization, which was established by the Turkish youth and notables in Macedonia with the aim of carrying out cultural activities with the love of Turkishness and Turkey, tried to organize the Turks in a nationalist conservative line.

The main purpose of the communiqué titled "The Place and Importance of the Yücel Organization in the Freedom Struggle of the Turks in Macedonia" is as follows: To reveal detailed information about the Yücel Organization, which played an active role in the recognition of the freedom struggles of the Turks in Macedonia against the communist policies of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. This paper will be created by making use of archival documents, national newspapers and copyrighted works. In addition, this paper is a qualitative study. In the study, the data will be obtained by using the document analysis technique.

Keywords: Communism, Macedonia, Struggle, Socialist Federal Republic of Yugoslavia, Yücel Organization.

Giriş

Denize kıyısı olmayan ve sadece 25.713 km²lik alana sahip Makedonya, dağlık ve son derece küçük bir ülkedir. Bulunduğu konum açısından son derece önemli ve stratejik bir noktada bulunan Makedonya'nın Yunanistan, Arnavutluk, Bulgaristan, Kosova ve Sırbistan ile sınırları bulunmaktadır (Durmaz, 2015: 60). Tarih boyunca son derece önemli bir yerleşim alanı olan Makedonya coğrafyasında çok sayıda devlet ve kültürün izleri bulunmaktadır. Bu bölgede en uzun süreli olarak varlık sürdüren milletlerden birisi de Türklerdir. Osmanlıların kuruluş döneminden itibaren çok sayıda Türkmen Rumeli topraklarına yerleşmiştir (Oran, 2009: 27). Yani Rumeli'ye Türkler devamlı olarak göç etmiş ve buraya yerleşmiştir (Turan, 1989: 52). Buradaki en önemli yerlerden birisi Makedonya'dır. Osmanlılar döneminde Kosova, Manastır ve Selanik'i kapsayan yer Makedonya olarak adlandırılmıştır (Sander: 2015: 38). Buraya yapılan Türk göçleri neticesinde Makedonya'da Türk varlığı ve kültürü oluşmuştur. Yani Osmanlı İmparatorluğu döneminde burası resmen Türk yurdu haline gelmiştir. Bu durum Balkan Savaşlarına kadar devam etmiştir. Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinden çıkıp günümüze kadar bile azımsanmayacak oranda bir Türk varlığı bulunmaktadır (Turan, 1996: 21).

Makedonya'da Osmanlı hâkimiyetinin bitiminden sonra burada Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın hâkimiyeti başlamıştır. 1 Aralık 1918 tarihinde adı geçen krallık güney bölgesinde olan Slav topluluklarını oluşturmuş ve bu nedenle söz konusu alan tarihte Yugoslavya olarak adlandırılmıştır. Yugoslavya Krallığı kurulduktan hemen sonra Hırvat ve Sırları hedef alan bir çatışma siyaseti takip etmiştir. Bu iki millet, tarihten gelen milliyetçi özelliklerinden hareket etmiş ve Sırp halkı, "Büyük Sırbistan" düşüncesine uygun bir biçimde bu krallığın merkezi bir yönetimde olması gerektiğini savunurken, Hırvatlar daha çok "tarihi Hırvat devlet geleneği" düşüncesine uygun olarak federal bir yönetimin olması gerektiğini belirtmiştir (Özçelik, 2018: 19). Böylece bu krallığın yıkıldığı tarih olan 1929 yılına kadar Sırplarla Hırvatlar arasında anlaşmazlıklar olmuştur. Bu durum, doğal olarak Makedonya'da yaşayan başta Türkler olmak üzere çok sayıda azınlığın da zorluklar yaşamışlardır şeklinde yorumlanabilir.

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminde Makedonya'nın Vardar bölgesinde yaşayan Türkler, varlıklarını sürdürmek ve kültürel haklar elde etmek amacıyla Cenubi Sırbistan Müslüman Teşkilatı adıyla bir örgüt kurmuşlardı. Ancak bu örgüt Türklerin haklarını elde etmesi için ciddi bir mücadele vermiş olmasına rağmen; Türkler hak ve özgürlükler açısından çok fazla bir şey elde edememişlerdi. Yani Cenubi Sırbistan Müslüman Teşkilatı, Makedonya'da varlığını sürdürmeye çalışan Türklere karşı uygulanan baskı ve sömürü politikasını önleyememiş ve Türklerin mevcut olan durumlarının daha da kötüye gitmesine engel olamamıştır (Saynur Bozkurt, 2010: 59).

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

Bundan dolayı da buradaki çok sayıdaki Türk yeni kurulmuş bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'ne kitleler halinde göç etmek zorunda kalmışlardır (Çavuşoğlu, 2007: 132). Özellikle 1923 yılında Makedonya bölgesinden Türkiye Cumhuriyeti'ne son derece büyük bir göç hareketi başlamıştır (Zorbey, 2017: 324). Söz konusu durum, dönem itibarıyla Makedonya'da yaşayan Türklerin ne zor şartlar altında olduğunu ve buradan göç etmek zorunda bırakıldıklarını göstermesi bakımından anlamlıdır.

Makedonya'da Yugoslavya Krallığı döneminde Türklerin yaşadığı bu sorunlar sonraki yıllarda da artarak devam etmiş ve bu durum Türklerin milli kimlik ve kültürlerini koruma anlamında ciddi sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu da Yücel Teşkilatı gibi yapıların ortaya çıkmasına ve milli kimliklerini korumak amacıyla mücadele etmelerine ortam hazırlamıştır. Verilen bilgiler ışığında Yücel Teşkilatı hakkında bilinmeyen bazı bilgileri ortaya çıkarmak ve bu alanda ihtisas yapmak isteyen araştırmacılara bir eser ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

I. Yücel Teşkilatı Kuruluncaya Kadar Makedonya'daki Türklerin Durumu

Yukarıda ifade edildiği üzere Yugoslavya Krallığı döneminde Türkler büyük sıkıntılar ve baskılar altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu nedenle varlıklarını ve milli kimliklerini korumak amacıyla mücadeleler vermek zorunda kalmışlardır. Bu nedenle Makedonya'da ve bilhassa Üsküp'te çeşitli örgütler kurulmuş ve faaliyetlerde bulunmuştur.

Makedonya'daki Türkler varlıklarını ve kültürlerini korumak ve yaşadığı sorunları dile getirmek amacıyla çeşitli gazeteler çıkarmışlardır. Bunlardan ilki 1920 tarihinde çıkmaya başlayan Sosyalist Fecri gazetesidir. 1925 yılında ise Birlik, Hak-Yol, Mücadele ve Yeni Akit gazeteleri ile 1927 yılında Seda-yı Millet ve Demokrat Birliği gazeteleri çıkmıştır. Her ne kadar bu üç gazeteler Sırpların denetiminde yayınlanıyor olsalar da Makedonya'daki Türklerin varlığını belirten yazılar yazmaları son derece önemlidir (İslam, 2001: 57; Turan, 1996: 21). Bu gazetelerin vermiş olduğu bilgiler sayesinde Makedonya'daki Türklerin ne zor şartlar altında varlıklarını sürdürmüş olduklarını anlamak mümkün hale gelmektedir.

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminde Türklerin bu şekilde 1929 yılına kadar yani Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı yıkılarak yerine Yugoslavya Krallığı'nın kurulduğu tarihe kadar devam etmiştir. 1929 yılında Kral Aleksander, yayınlamış olduğu bir bildiriyle meclisi kapatmış ve diktatöryel bir sistem kurmuştur. Bu diktatörlük rejimine Altı Ocak Diktatörlüğü adı verilmiştir (Demir, 2017: 61). Aşağıda da ifade edileceği üzere önceki dönemde ciddi sorunlar yaşayan ve kimliklerini korumak için ciddi mücadeleler veren Türklerin, bu dönemde de aynı sorunları yaşadığı anlaşılmaktadır.

1929'dan sonra yani Yugoslavya Krallığı döneminde Sırplaştırma siyaseti Yugoslavya Krallığı'nın resmi politikası haline getirilmiş ve Slovenlerle Hırvat halklarının haricinde kalan milletlerin mevcudiyeti bile kabul edilmemiştir (Çelik, 2006: 24). Bu dönemde her türlü siyasi ve kültürel

faaliyetler yasaklanmış ve özgürlükler askıya alınmıştır (Armaoğlu, 2007: 183). Türklerin dâhil olduğu siyasî partiler ve Türkçe yayınlanan tüm gazeteler tümüyle kapatılmıştır. Yeni dönemde Makedonya'daki Türklerin, Türkiye'nin yeni alfibesinden faydalanmalarının ciddi olumsuz etkileri olmuş ve Türklere uygulanan baskı daha da artmıştır (Saynur Bozkurt, 2010: 59). Bu durumda, Türklerin ciddi bir bölümü Makedonya'dan göç etmeye mecbur kalmıştır.

1923 ila 1936 yıllarında Makedonya'da yaşayan çok sayıda Türk, baskılara daha fazla dayanamayıp Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (Ağanoğlu, 2001: 320). Her ne kadar asıl göç dalgası 1936 yılında başlamış olsa da 1929'larda da ciddi göçler olmuştur. Bu tarihlerde sadece Makedonya'dan değil; Bulgaristan'dan da Türkiye'ye yoğun göçler olmuştur. Bunları ülke genelinde uygun yerlere yerleştiren Türkiye Cumhuriyeti, çoğunu Türk vatandaşlığına almıştır (CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 3.29.10). Örneğin bunların bir kısmı Erzurum'a yerleştirilmişlerdir (CCA, Fon Kodu:270.0.0.12; 62.179.1). Bu arada Makedonya, Tikvas, Köprülü ve Manastır'da zor durumda olan Türklerin Türkiye'ye göç etmelerine izin verilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti, gelen vatandaşların rahat yaşamaları için gerekli önlemleri almaya çalışmıştır (CCA, Fon Kodu: 30.10.0.0; Yer No: 250.691.9). Günümüzde Türkiye'de yaşayan Makedonyalı Türklerin çoğunluğu, bu tarihlerde Türkiye'ye göç eden kişilerdir.

Yugoslavya Krallığı'nın dini alanlardaki bazı sert uygulamaları Bosnalı Müslümanlar olmak üzere Makedonya'daki Türklerin de tepkisini çekmiştir. Buna tepki göstermek ve dini kimliklerini korumak amacıyla Yugoslavya'daki Müslümanlar 1930 yılında Yugoslavya İslam Birliği adı altında teşkilatlanmışlardır (Gökçen, 2016: 675). Adı geçen birliğin başta Makedonya olmak üzere Yugoslavya genelinde Türklerin ve Müslümanların kimliğine koruma anlamında gösterdiği mücadele bakımından etkili olduğu düşünülebilir.

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nde yapılan araştırmalar neticesi elde edilen bilgi ve belgelere göre; 1930'larda Yugoslavya'dan, Bulgaristan'dan ve Romanya'dan çok sayıda Türk'ün baskılara daha fazla dayanmayarak Türkiye'ye göç ettiği ve Türk vatandaşlığı aldığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, 4 Nisan 1930'da 155, 26 Nisan 1930'da 269; 21 Mayıs 1930'da 113; 21 Mayıs 1930'da 232; 21 Haziran 1930'da 132 kişi ve 5 Temmuz 1930'da 150 kişi Türk vatandaşlığına alınmıştır (CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 9.19.13; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 10.23.3; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:11.33.17; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:11.33.10; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:12.45.8; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:12.46.18). Bu liste bu şekilde uzayıp gitmektedir. Yani başta Makedonya olmak üzere buralardan Türkiye'ye ciddi anlamda göçler olmuştur. Zira baskı ve zulüm altında kalan Türklerin başka bir şansları da bulunmamaktaydı.

Altı Ocak Diktatörlüğü döneminde Makedonya'da varlıklarını sürdürmeye çalışan Türklerin siyasal, sosyal, dinsel ve kültürel faaliyetlerde bulunmaları

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

yasaklanmış ve temel hak ve özgürlükleri ciddi anlamda sınırlandırılmıştır (Ural, 2016: 389). Adı geçen yönetimin bu siyaseti, temel insan hak ve hürriyetleri açısından son derece sorunludur. Türklerin bu kadar baskı altına alınmaları, kimlik ve kültürlerini korumak açısından yapabilecekleri şeylerin baskıyla engellenmeye çalışılması, Makedonya'da Yücel Teşkilatı gibi kuruluşların neden kurulduğunu ve niçin mücadele ettiğini de açıklamaktadır.

Makedonya'daki Türkleri göçe zorlamak amacıyla Altı Ocak Diktatörlüğü tarafından 1931 yılında Zirai Islahat Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, mecburi ve herhangi bir şey talep etmeden istimlak hareketi bağlamında Türklerin büyük alanlı arazilerine el konulmuş, Türklerin arazi ve mülk sahibi olması engellenmiş ve ağır vergiler başta olmak üzere Türklere ciddi ekonomik baskılar uygulanmıştır. Bu dönemde nüfus bakımından Makedonya'nın önemli bir bölümünü oluşturan Türklerin, aynı zamanda ciddi bir toprak varlığı bulunmaktaydı (Çavuşoğlu, 2017: 141). Bu sert kanunla hem Makedonya'daki Türklerin mallarına haksız olarak el konulmuş hem de yüzyıllardır burada yaşayan insanlar göçe zorlanmıştır. Bu da 1936 yılında Makedonya'dan Türkiye'ye 1936 yılında ikinci büyük göç dalgasının yaşanmasında ciddi bir etken olmuştur şeklinde yorumlanabilir.

Yukarıda izah edildiği üzere Altı Ocak Diktatörlüğünün baskıları neticesinde 1923'te başlayan göçler, 1930'larda daha da hızlanmış ve 1933'e kadar artarak devam etmiştir. Buna göre 1923 ile 1933 tarihlerinde Makedonya bölgesinden Türkiye'ye 108.179 kişi göç etmek zorunda kalmıştır. Bu sayı 1936'dan itibaren ikinci göç dalgasının başlamasıyla daha artmış ve 1934'ten 1960'a kadar geçen süre içerisinde Yugoslavya'dan özellikle de Makedonya'dan 160.922 kişi daha Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (Geray, 1970: 13). Bu göçler neticesinde Türkiye'ye peyder pey gelenlere Türk vatandaşlığı verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivinden elde edilen bilgilerden, söz konusu durum açık bir biçimde görülmektedir. Sadece Makedonya'dan gelenlere değil; Bulgaristan'dan ve Romanya'dan gelen Türklere de vatandaşlık verilmiştir. Örneğin 20 Şubat 1932'de 223; 2 Mart 1932'de 1.230; 10 Mart 1932'de 627; 30 Haziran 1932'de 642; 14 Eylül 1932'de 1.532 ve 18 Mart 1933'de 785 kişi vatandaşlığa alınmıştır. (CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:25.10.12; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:26.13.19; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:26.15.15; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:29.50.3; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:31.61.19; CCA, Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:34.16.19). Buna benzer durum diğer yıllarda da devam etmiştir. Söz konusu göçler ve vatandaşlığa alınması olayı, Makedonya'da yaşayan Türklerin nasıl bir zor durumda olduklarını açıkça ortaya çıkarmaktadır. Göçlerin devam ettiği tarihlerde Makedonya'daki Türklere uygulanan baskı da devam etmiştir. Bu da beraberinde aşağıda ifade edileceği üzere Yücel Teşkilatı'nın kurulmasına ortam hazırlamıştır.

II. Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

Birinci bölümde Yugoslavya hâkimiyeti altındaki Makedonya'da yaşayan Türklerin, Osmanlı'nın bu bölgedeki hâkimiyetinin bitiminden sonra ne gibi zorluklarla karşılaştıkları konusu üzerinde durulmuştur. Hem birinci hem de ikinci Yugoslavya İmparatorlukları dönemindeki baskılar ve zorluklar nedeniyle Türklerin sosyal, siyasal, kültürel ve dini hakları ellerinden alınmış ve Türklerin bütün mal ve mülklerine el konulmuştu. Bu baskılara daha fazla dayanamayan yüzbinlerce Türk, Türkiye'ye göç etmişti. Göç etmeyip de burada kalanların bazıları mücadele etmeye karar vermişti. Bu mücadele hareketlerinden birisi de Yücel Teşkilatıdır. Bu teşkilat, 550 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalan Rumeli'nin Türklerin elinden çıkmasından sonra, burada yaşamını sürdürmek zorunda kalan insanların, zulme karşı gösterdikleri tavrın bir sonucu ortaya çıkmıştır (Şenoğlu, 1992: 92). Gerçekten de Yücel Teşkilatı kurulmadan önce Makedonya'da Türk ticaret ve zanaat erbabına ruhsat verilmesinde çok büyük engeller çıkarılmıştır. Ayrıca Türkler iş bulamadıkları için buradaki halk fakirlik içinde yaşamak zorunda kalmıştır (CCA, Fon Kodu:30.10.0.0; Yer No: 253.705.5).

Yücel Teşkilatıyla ilgili olarak farklı tarihler geçmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Şerafettin Yücelden ile Kul Mehmet 1941 yılını, Sabahaddin Zaim ve Yıldırım Ağanoğlu 1944 yılını, Yaşar Aytek ve Refik Özer kuruluş tarihini 1945 yılı olduğunu söylemektedir. Buna rağmen Refik Özer, Almanların bölgeyi işgal tarihi olan 1941 yılını kabul etmektedir. Özer'e göre, adı geçen yıl milli varlık, manevi değerler, örf ve adetler konusunda hassas davranan Makedonya'daki Türk gençleri tarafından Yücel Teşkilatı kurulmuştur. Makedonya'daki Türklerin kurmuş olduğu bu teşkilat, gizli bir örgüt olarak ortaya çıkmıştır (Ağanoğlu, 20014: 322; Sanlı, 2012: 35). Esasında kuruluşu hakkında farklı tarihlerin olması ve bu konuda bir görüş birliğinin bulunmaması, Yücel Teşkilatının gizli bir yapı olduğuna işaret olarak değerlendirilebilir.

Savaş döneminin tahribatı ve komünizm tehlikesi, Türk nüfusunu ve Türk-İslâm kimliğini adeta tehlikeye düşürmüştür. Belirtilen şartlar altında Makedonya Türklerinin önde gelen aydınları bir araya gelerek Yücel Teşkilatı ismini verdikleri yapılanmaya gitmişlerdir. Yücel, mevcut konjonktürde varlık gösteren ve Türk-İslâm kimliğinin güçlendirilmesi amacıyla eğitim faaliyetleri, basın ve yayın organlarının çıkarılması, Makedonya Türklerinin sorunlarının çözümü, milli bilincin uyandırılması ve birliktelik ruhunun sağlanması konularında, komünist rejime karşı Makedonya sınırları içerisinde Türklere önderlik eden önemli bir teşkilatlanma olarak tarih sahnesinde yerini almıştır (Türksoylu, 2020: 13).

Kuruluş tarihi konusunda çeşitli tarihler geçmesine rağmen; Yücel Teşkilatının kuruluşunda kimlerin yer aldığı hemen hemen kesindir. Bu arada, Yücel Teşkilatı üyeleri kendilerini Yücelciler olarak adlandırmışlardır. Adı geçen kurucuları arasında Şerafettin Ferit, Mehmet Dalip, Nazmi Ömer,

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

Muzaffer Ahmet, Fettah Süleyman Pasiç ve Şuayip Aziz'dir. Bu kişiler, teşkilatın kurucu üyeleridir. Bunlar dışında Yücelciler içerisinde 500 kişinin olduğu tahmin edilmektedir. Bu teşkilatın kurulduğu tarihlerde Türkler üzerinde ciddi baskı vardı. Buna rağmen genç Makedonyalı Türkler hem baskılara tepki göstermek hem de buna karşı savunma oluşturmak amacıyla aralarında teşkilatlanmışlardır (Koca, 2017: 78). Bu durum, Türklerin tarihten gelen bağımsız yaşama isteklerinin bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Altan Deliorman tarafından kaleme alınan Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe adlı kitabında Yücel Teşkilatı'nın kurulmasında Türkiye'nin Yugoslavya Büyükelçisi Tefik Kâmil Koper'in haberdar olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, Yücelciler Tefik Kâmil Koperler ile irtibat kurarak yedi kişilik bir merkez komite oluşturmuşlardır (Deliorman, 1975:187). Bu durum, dönem itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin Makedonya'daki Türkleri takip ettiğini ve onların çalışmalarından haberdar olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Makedonya'daki aydınlar ve çoğunlukla da öğretmenler tarafından kurulan Yücelciler, mevcut konjonktürde varlık gösteren ve Türk-İslâm kimliğinin güçlendirilmesi amacıyla eğitim faaliyetleri, basın ve yayın organlarının çıkarılması, Makedonya Türklerinin sorunlarının çözümü, milli bilincin uyandırılması ve birliktelik ruhunun sağlanması konularında, komünist rejime karşı Makedonya sınırları içerisinde Türklere önderlik eden önemli bir teşkilatlanma olarak tarih sahnesinde yerini almıştır (Türksoylu, 2020: 13). Bu anlamda her ne kadar varlıkları kısa süreli olsa da Yücel Teşkilatı'nın Makedonya'daki Türklerin varlığını göstermesi bakımından önemli oldukları şeklinde düşünülebilir.

Yücelcilerin Makedonya'da Türklerin hak ve hukuklarını koruma açısından ciddi faydaları olmuştur. Bu anlamda Makedonya'da Türklere ait okul açmışlar ve gazete çıkararak radyodan Türkçe yayın yapmışlardır. Türkler arasında milli şuuru kuvvetlendirmek ve halk arasında birliği sağlamak amacıyla 23 Aralık 1944'te Nazmi Ömer adlı Yücelcinin öncülüğünde Birlik gazetesi çıkarılmıştır. Makedonya'da bugün de aktif olan Tefeyyüz adlı okulu açan Yücelciler, Türk alfabesini kullanmak suretiyle okuma kitaplar neşretmek ve Üsküp'te bulunan Üsküp radyosunda Türkçe yayın gerçekleştirmek gibi çok sayıda etkinliği gerçekleştirmişlerdir. Halk arasında milliyetçilik duygularının oluşmasını sağlamak amacıyla başta Nutuk olmak üzere çok sayıda Türk kitaplarının okutulmasını sağlamışlardır (Çalışkan, 2014: 142). Bu bağlamda, günümüzde Makedonya'daki Türklerin birtakım haklara sahip olmasında ve milli kimliklerinin korunmasında Yücelcilerin çok katkıları olmuştur.

Makedonya'da Türkçe ile Makedonca, Makedonca ile Türkçe lügat hazırlamak için çalışma yapan ilk kişiler "Yücelciler"dir. Bunun dışında "Yücelciler", İkinci Dünya Harbi'nin yıkıcı neticelerinden sonra 1944 yılı başlangıç olmak üzere Yugoslavya'nın yeniden inşa ve gelişim sürecinde bu ülkede yaşayan Türkler ve Müslümanlar için; insan haklarını temel alan

çalışmaları bilinçli bir biçimde başlatıp uygulanmasına ciddi anlamda katkı sağlamışlardır (Gürel, 2018: 27). Bundan dolayı Makedonya'daki Türklerin tarihinde ve kültüründe Yücelciler, sonsuza kadar bilinen bir örgüt olacaktır.

Yücel Teşkilatı ile alakalı olarak şu konu üzerinde de durmak gerekir: Türklerin milli ve manevi kimliklerini korumak ve Yugoslavya Krallığı'na karşı mücadele etmek amacıyla kurulmuş olan teşkilat nedeniyle Makedonya'daki Türklerin hepsi komünizm düşmanı olarak görülüp büyük baskılara maruz kalmışlardır. Söz konusu baskılara maruz kalan Türklerin, bu dönemde çıkarılan ve büyük çiftliklerin kamusallaştırılmasını ve Türk köylüsünün topraklarına el konulmasını sağlayan bir kanun çıkarılmıştır. Bunun sonucunda Türklerin malları ellerinden alınmak suretiyle büyük bir ekonomik baskılara maruz bırakılmışlardır (Nur, 2020: 69). Bu da Yücelcilerin faaliyetlerini sürdürdükleri sırada bile Türklerin nasıl bir baskı altında bulunduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bosna da Ali İzzetbegoviç'in kurucuları arasında bulunduğu Genç Müslümanlar Teşkilatı, Prizrenli Türklerin kurduğu Genç Türkler ve Üsküp'te kurulan Yücel Teşkilatlarının kurulmasında Yugoslavya'da Türklere yapılan baskıların odak noktasını oluşturmaktaydı. Özellikle Üsküp Türklerinin en seçkin eğitilmiş gençleri ve eşrafı tarafından kurulmuş olan Yücel teşkilatı Türklük ve Türkiye aşkı üzerine faaliyetler göstermek için kurulmuş ve faaliyetlerini daha çok kültürel düzeyde sürdüren bir teşkilattir (Derman, 2017: 77). Bu durum, Yugoslavya'nın baskılarına karşı Üsküp'te değil; diğer yerlerde de Türkler tarafından direniş örgütlerinin kurulduğunu kanıtlamaktadır.

Yücel hareketinin aktif olduğu tarihlerde Türkiye'ye göç etmeyerek Makedonya'da kalanlar sosyalist rejim tarafından adeta cezalandırılmışlardır. Öyle ki gizli bir örgüt olan Yücel teşkilatına katılanlar büyük baskılar görmüşler ve Yücel Mahkemesi olarak bilinen adli mercilerde düşman ülke yandaşları olarak gösterilerek idama mahkûm edilmişlerdir (Muhtaroglu, 2019: 82-83). Bu da Türklere uygulanan baskı ve şiddetin başka bir türü olup; Türklerin Makedonya'dan kitleler halinde Türkiye'ye göç etmelerine sebep olmuştur.

Her ne kadar Yücel Teşkilatı, siyasi bir hareket olarak ortaya çıkmış olsa da aynı zamanda Balkan Türkleri arasında milli kültür, edebiyat ve sanat alanında ilerlemeler sağlayan entelektüel bir hareket olmuştur. Bu hareket sayesinde Balkanlarda bitme seviyesine gelmiş olan Türk edebiyatı yeniden canlanmaya başlamıştır. Büyük bir çoğunluğu öğretmen olan teşkilatın üyeleri, hem yetiştirdikleri öğrencileri edebî ürünler verme noktasında yönlendirdiler hem de çıkardıkları gazete ve dergiler etrafında Milli bir edebiyatın şekillenmesine yardımcı olmuşlardır. Günümüzde Makedonya'da Türk edebiyatının varlığını sürdürmesinde bu uğurda ciddi mücadele veren ve bu amaç doğrultusunda Türk edebiyatının önemli kaynaklarını Makedonya'ya getiren Yücelciler sayesinde olmuştur (Koca, 2017: 78).

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

Yücel teşkilatı, Makedonya'daki Türklerin en seçkin, eğitimli gençleri ve eşrafı tarafından kurulmuş, Türklük ve Türkiye sevgisi üzerine faaliyetler gösteren ve faaliyetlerini daha çok kültürel düzeyde sürdüren bir teşkilattir. Ancak bu teşkilat, bir süre sonra ifşa edilmiş ve üyeleri türlü cezalara maruz bırakılmıştır. Bu anlamda, teşkilat üzerinde sürdürülen ve gerçekleştirilen mahkeme ve idam süreci, bölge Türklerinin moraline ciddi anlamda zarar vermiştir (Sönmez, 1993: 35).

Yücelciler, teşkilatlanmaya başladıkları sıralarında aralarında iki kişi farklı bir niyetle ortaya çıkmıştır. Hüsnü Kemal ve Enver Tuzcu isimli ve hain olarak adlandırılan bu kişiler, Yugoslavya Hükümeti'ne Yücelcileri ihbar etmiştir. Bu ihbardan kendilerine faydalı bir netice çıkacağını ummuşlardır. Bu ihbarlar sonucunda Yücelcilerin çok büyük bir kısmı 1947'de tutuklanmışlardır (Deliorman, 1975: 189). Böylece Makedonya'da Türklerin kurtuluşu için kurulan ve bu anlamda mücadele veren Yücel Teşkilatı'nın mahkeme süreci başlamış oluyordu.

1948 yılında yargılamaların başladığı mahkeme, hoparlörler aracılığıyla bütün Üsküp'e canlı yayın yapılmış ve Türkler psikolojik ve ruhsal yönden sindirilmeye çalışılmıştı. Mehmet Ardıcı, *Yücelciler 1947 Makedonya'da Müslüman Direnişi* adlı kitabında yakalanan kişilere ne gibi işkenceler yapıldığını açıkça ifade etmektedir. Bu işkenceler sırasında Yücelcilerin insanlık dışı işkencelere maruz bırakıldığını ifade eden Ardıcı, bu süreçte işkencelere maruz kalan kişilerden birisi olmuştur (Ardıcı, 1991: 74-80).

Mahkemeler sonucunda ölüm cezasına çarptırılan Şuayip Aziz İnanç, Ali Abdurrahman, Nazmi Ömer ve Âdem Ali'nin akrabaları, ölüm korkusuna kapılarak kendilerine kapılarını Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır (Cevizci, 2007: 27). Bu göçler Yugoslavya'nın dağılışı tarihi olan 1991 yılına kadar devam etmiştir. Böylece Türkiye'de yaşayan Üsküplü Türklerin sayılarında yeniden ciddi bir artış olmuştur. Günümüzde Türkiye'de yüzbinlerce Makedonya'dan göç eden Türkler yaşamaktadır. Bu durumun temel nedeni, açık bir biçimde tahmin edilebileceği üzere devamlı olarak Makedonya'dan gelen göçmenler olmuştur.

Sonuç

Yüzyıllar boyunca Türk yurdu olarak bilinen Rumeli'de Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetinin bitiminden sonra burada yaşayan Türkler için ciddi sorunların yaşandığı ve Türklere zulmün yapıldığı bir yer haline gelmiştir. Özellikle Yugoslavya İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde Türklere yapılan zulüm ve katliamlar, Yugoslavya Federasyonu'nun yıkılışı tarihi olan 1991 yılına kadar devam etmiştir. Bu baskı ve katliamlara daha fazla dayanamayan Türklerin çok büyük bir kısmı Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti çok büyük bir göç dalgasına maruz kalmıştır. Göç etmeyip Makedonya'da kalanlar ise varlıklarını ve kimliklerini korumak amacıyla mücadele etmişlerdir ve bunun sonucunda çok sayıda örgüt ve teşkilat kurmuşlardır. Makedonya'da örgütlenen Türkler, milli kimliklerini korumak amacıyla çok sayıda

teşkilatının oluşmasını sağlamışlardır. Bu örgütlerden birisi de gizli olarak örgütlenen ve mücadele veren Yücel Teşkilatı'dır.

Makedonya'da Türklerin milli kimliklerini ve manevi varlıklarını korumak amacıyla 1945 yılında kurulmuş olan Yücel Teşkilatı, aynı zamanda Yücelciler olarak da bilinmektedir. Her ne kadar uzun süreli varlık göstermemiş olsa da Yücelciler, Makedon topraklarında Türkleri korumak ve daha fazla baskı görmelerini engellemek amacıyla ciddi bir mücadele içinde olmuşlardır. Bu nedenle günümüzde Makedonya'da varlık sürdüren Türklerin tarihlerinde Yücelciler, önemli bir yer tutmaktadır.

Yücel Teşkilatının kuruluş tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konuda farklı kişilerin değişik tarihler verdiği bilinmektedir. Örneğin bazıları 1941 tarihini veriyorken; bazıları 1945 ve bazıları da 1945 tarihi üzerinde durmaktadır. Yani bu konuda bilgi veren kişiler arasında bir görüş birliği mevcut değildir. Esasında resmi yollarla kurulan teşkilatların kuruluş tarihleri tam olarak bellidir. Ancak Yücel Teşkilatı, gizli bir örgüt olarak kurulduğu için kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememektedir.

Yücel Teşkilatının kurulmasında Yugoslavya'da İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yıkım ve Komünizm tehlikesi ciddi etki yapmıştır. Zira bu olaylardan dolayı Makedonya'da Türk-İslam kültürü ve varlığı ciddi bir tehdit altına düşmüştür. Bu durumda varlıkları tehlikeye düşen Türkler, Makedonya'da birlik mücadelesi vermek zorunda kalmıştır. Bu da Yücel Teşkilatı gibi çok sayıda örgütün kurulmasına ortam hazırlamıştır. Ancak kurulan örgütler içerisinde en bilineni ve yaygın olanı Yücelciler olmuştur.

Yücel Teşkilatı, daha çok öğretmen olan yani eğitim işiyle uğraşan kişiler tarafından kurulmuştur. Bu kişiler, Makedonya'da tehlikeye düşen Türk milli kimliğini ve kültürünü korumak amacıyla başta eğitim faaliyetleri olmak üzere; gazete ve dergi çıkararak Türkleri bilinçlendirmeye çalışmıştır. Bu yolla Yücelciler, hem Makedonya'daki Türklerin yaşamış olduğu sorunları çözmek hem de Komünist yönetime karşı Türklere yol göstermek amacıyla faaliyetler yürütmüştür.

Her ne kadar tarihsel süreç bakımından çok fazla uzun ömürlü olmasalar da Yücel Teşkilatı üyeleri, Makedonya'daki Türklerin haklarını koruma anlamında ciddi işler başarmışlardır. Bu bağlamda, Makedonya'da ilk Türk okulunu, radyosunu ve gazetesinin çıkarılmasını sağlamışlardır. Makedonya'da Türk okulunun açılmasını temin eden Yücelciler, Türk alfabesi ile kitaplar basarak çok önemli Türk eserlerinin halk arasında okunması için uygun ortamı oluşturmuşlardır. Bu yolla Türkler arasında milli kimlik ve değerlerin korunup güçlendirilmesinde öncü rol oynamışlardır.

Yücel Teşkilatı, ilk etapta siyasi bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Yücelciler, siyasi hareketlerinin dışında Makedonya'da Türkleri arasında milli kültür ve edebiyat alanında da faaliyetleri olmuştur. Bu bağlamda, Balkan Türkleri arasında Türk edebiyatını yeniden canlandırmışlar ve çıkardıkları edebi eserlerle milli edebiyatın yok olmasını önlemişlerdir. Bu

Makedonya'daki Türklerin Özgürlük Mücadelesinde Yücel Teşkilatının Yeri ve Önemi

kadar faydalı çalışmaları olan ve Türkler arasında milli bilincin yeniden oluşmasını sağlayan Yücelciler, 1947 yılında yapılan ihbar sonucunda Yugoslavya Hükümeti tarafından yakalanarak ciddi cezalara maruz kalmışlardır. Yücelcilerin deşifre olması üzerine Makedonya'da Türklere yeniden ciddi baskı uygulayan Yugoslavya, bu yolla çok sayıda Türk'ün Türkiye'ye göç etmesine sebep olmuştur. Gerçekten de Yücel Teşkilatı'nın dağılmasından sonra Yugoslavya topraklarından Türkiye'ye yeniden kitleler halinde büyük göçler olmuştur.

KAYNAKÇA

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA)

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 3.29.10.

Fon Kodu:270.0.0.12; 62.179.1.

Fon Kodu: 30.10.0.0; Yer No: 250.691.9.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 9.19.13.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No: 10.23.3.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:11.33.17.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:11.33.10.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:12.45.8.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:12.46.18.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:25.10.12.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:26.13.19.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:26.15.15.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:29.50.3.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:31.61.19.

Fon Kodu: 30.18.1.2; Yer No:34.16.19.

Fon Kodu:30.10.0.0; Yer No: 253.705.5.

Ağanoğlu, H. Y. (2011). *Osmanlıdan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Talihi Göç*, İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Ardıcı, M. (1991). *Yücelciler 1947 Makedonya'da Müslüman Direnişi: Mehmet Ardıcı'nın Anıları*, İstanbul: İnsan Yayınları.

Armaoğlu, F. 20. *Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 1-2:1914:1995)*, (15. Baskı), İstanbul: Alkım Yayınları.

Cevizci, E. Ş. (2007). *1950 Sonrası Türkiye'ye Makedonya'dan Göç Eden Vranofçalılar Üzerine Sosyo-Kültürel Bir Kimlik İncelemesi*,

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Çavuşoğlu, Halim. (2007). Yugoslavya-Makedonya,Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri , *Bilig Dergisi*, 41, ss. 123-124.

Deliorman, A. (1975)., *Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe*, İstanbul: Boğaziçi Yayınevi.

Demir, H. (2017). Yugoslavya Krallığı Siyasal Yaşamında Hırvat Sorunu (1929-1941), *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 6/1, ss.57-77.

Derman, O. (2017). Makedonya'daki Türkler Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Durmaz, M. (2015). Makedonya Sorunu ve Yunanistan'ın İsim Uzlaşmazlığı, *ASSAM Uluslararası Dergisi*, 3, ss.59-68.

Çalışkan, B. (2014). 1953 Göçü Sonrası Yücelcilerin Memleket/Yugoslavya ve Ana Vatan/Türkiye Alguları, *İnsan ve Toplum Dergisi*, 4/8, ss.137-162.

Geray, C. (1970). Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi, *Amme İdaresi Dergisi*, 3/4, ss.8-36.

Gökçen, S. (2016). Atatürk Döneminde Türkiye- Yugoslavya İlişkileri ve Kral Alexander'ın Türkiye Ziyareti, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 42/9, ss.667-682.

Gürel, Z. (2018). Dil Öğretiminde Sözlüklerin Önemi ve Makedonca-Türkçe, Türkçe-Makedonca Sözlük Çalışmaları, *Uluslararası Türk Kültürü ve Dili Sempozyumu 27-29 Eylül 2018 Üsküp/Makedonya*, ss.19-34.

İslam, A. (2011). Balkanlarda Türkçe Basın Hakkında Bir Değerlendirme, *Bilig Dergisi*, 19, ss.53-68.

Koca, S. K. (2017). Balkan Türklerinin Yakın Dönem Kahramanları Yücelciler, *Akademik Bakış Dergisi*, 60, ss.76-90.

Muhtaroglu, E. (2019). 1950'Lİ Yıllarda Göç Politikaları ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye Serbest Göçler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

Nur, C. (2020). "Fahri Kaya'nın "Günün Birinde Oraya Uğrarsan" Adlı Hikâyesine Göre II. Dünya Savaşı Sonrasında Doğu Makedonya Türklerinin Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri, *Balkan Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2 ss.64-83.

Oran, B. (2009). *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1918-1980)*, (15. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

Oran, B. (1993). Balkan Türkleri Üzerine İncelemeler (Bulgaristan, Makedonya, Kosova). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 48/1, ss.121-147.

Özçelik, M. (2018). Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı: Sırp ve Hırvatlar Arasındaki Sorunlar ve Krallığın Yıkılışı (1918-1929), *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, ss.19-53.

Sander, O. (2015). *Siyasi Tarih (1789-2014)*, (10. Baskı), İstanbul: Der Yayınları.

Sanlı, F. S. (2012). Yücel Hareketi ve Makedonya Türklüğü, *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 3/18, ss.33-45.

Saynur Bozkurt, G. (2010). "Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 10/2, ss.51-95.

Sönmez, M. (1993). Üsküp'te Yaşayan Türklerin Sosyal Hayattaki Durumları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Şenoğlu, M. (1992). Yücel Teşkilatı Üzerine, *Yedi İklim Dergisi*, 1/3, ss.92-93.

Turan, M. (1989), Göç hareketleri ve Yugoslavya Türkleri, *Erdem Dergisi*, 5/15, ss.925-976.

Turan, Ö. (1996). *Makedonya'da Türk Varlığı ve Kültürü*, *Bilig Dergisi*, 3, ss.21-32.

Türksoylu, E. (2020). *Yugoslavya Türklüğünün Direniş Mücadelesi*, Ankara: Astana Yayınları.

Ural, S. (2016). Tarihi Perspektif Işığında Makedonya'da Türklerin Gündelik Yaşamı, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/1, ss.383-426.

Zorbey, T. (2017). 1950'ler Türk Dış Politikasında Göç Meselesi Yugoslavya'dan Türkiye'ye Serbest Göç ve Köprülü/Titoveles İlçesi Örneği, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/1, ss. 318-335.

